

A szabálysértési törvény első évtizede

SKORKA Tamás¹

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs. tv.) megalkotása óta több mint tizenegy év telt el. A hatálybalépését megelőzően és röviddel utána számos tudományos írás jelent meg, de az érdeklődés jelentős mértékben megcsappant. Még a 2022. év - a törvény egy évtizedes múltja - sem készítette értékelésre a jogtudomány művelőit. Mondhatnám, csekély társadalomra veszélyesség csekély tudományos érdeklődést generál. Írásomban a hatályos szabálysértési törvény elmúlt tíz évének jelentős mérföldköveit adó jogintézményeket veszem sorra.

Kulcsszavak: szabálysértési törvény, visszaesés, koronavírus, távtárgyalás, körözés

Bevezetés

A jelenleg hatályos szabálysértési törvény elfogadásának, illetve hatálybalépésének időszakában sokan – a jogtudomány neves művelői, gyakorlati szakemberek, jogalkalmazók – vetették papírra álláspontjukat, véleményüket, víziókat a szabálysértési törvénnyel kapcsolatban. Az egyes vélemények vérmérséklet függvényében eltérő vehemenciával, de ugyanazt hangoztatták, hogy a szabálysértési jog kilépett a közigazgatási büntetőjog keretei közül, megszűnt a közigazgatást védő funkciója és egyértelműen a büntetőjog irányába mozdult el, gyakorlatilag visszatérve a gyökerekhez, a kihágási joghoz.

A reform igen nagymértékű. Egy olyan önálló jogterület alakult ki, amely (még) nem része a büntetőjognak, de eltávolodott a közigazgatásjogtól.² „Az új szabálysértési szabályozás szakítva az eddigi elméleti megközelítésekkel megerősíti a büntetőjogi és a büntető eljárásjogi elemeket a jogterületen.”³ A Szabs. tv. alapjaiban változtatta meg a magyar szabálysértési jogot. A törvény elfogadásával a szabálysértési jog elvesztette a jogtudomány által évtizedek alatt kimunkált elméleti alapjait, és az új szabályozással a magyar jogrendszer egy olyan területe felé halad,

¹ R. alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Közjogi és Rendészeti Jogi Tanszék, e-mail: Skorka.Tamas@uni-nke.hu

² ÁRVA 2014: 49.

³ NAGY 2021: 217.

amelyből az 1955. évi 17. törvényerejű rendelet szakította ki.⁴ „A klasszikus goldschmidti értelemben vett közigazgatási büntetőjog a hatályos szabálysértések körében már nem lelhető fel.”⁵ „A 2012-ben elfogadott új szabálysértési kódexszel [...] a szabálysértés elvesztette a közigazgatásellenes magatartások szankcionálásában betöltött szerepét, és a »bagatell büntetőjogi« jelleg vált dominánssá.”⁶ „Az új szabálysértési törvény felismerte, hogy az 1955 óta fejlődő szabálysértési anyagi és eljárásjog nem lehet egységes keret a kriminális cselekmények és a pusztán közigazgatás ellenesség számára.”⁷ A törvény tehát lezárt egy 57 éves „kísérleti” korszakot.

Ezen elméleti alapozás után nézzük a törvény tényleges rendelkezéseit.

Szabs. tv. közlönyállapotban – a szabálysértés fogalma, a szabálysértési tényállások számának változása

A 2012. évi II. törvényt az országgyűlés 2011. december 23-ai ülésnapján fogadta el, 2012. január 6-án jelent meg a *Magyar Közlönyben* és 2012. április 15-én lépett hatályba.

A törvény indokolása szerint:

„Magyarország jogállamként védett értékei megsértését differenciált, büntetőjogi, szabálysértési- és közigazgatási jogi eszközökkel szankcionálja, attól függően, hogy az adott jogellenes cselekmény milyen jogtárgyat, milyen mértékben sértett. A társadalomra csekélyebb fokban veszélyes cselekményekkel szembeni védelmet hazai jogrendszerünkben a szabálysértési jog hivatott biztosítani.”⁸

A törvény preambuluma szerint a szabálysértési jog, illetve a szabálysértési törvény megalkotásának célja: „A társadalmi együttélés általánosan elfogadott szabályait sértő vagy veszélyeztető, a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükséges kockázatokkal és veszélyességgel azonban nem rendelkező kriminális cselekmények elleni hatékony fellépés...”

A törvény 1. § (1) bekezdése pedig megadja a szabálysértés fogalmát: „Szabálysértés az a törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra.”

A törvény indokolásából, céljából, fogalom meghatározásából egy lényeges elem maradt ki, a közigazgatás védelme, a közigazgatás rendjét sértő magatartások elleni fellépés. Ez a korábbi szabálysértési törvényekben megtalálható.

⁴ BELCSÁK 2013: 163.

⁵ ÁRVA 2019: 23.

⁶ ÁRVA 2021: 24.

⁷ KIS 2016: 81.

⁸ 2012. évi II. törvény, Általános indokolás.

Az 1968. évi I. törvény bevezetője célként fogalmazza meg az államigazgatási tevékenység eredményességének előmozdítását, büntetéssel sújtja az államigazgatási szervek munkáját akadályozó személyeket.⁹

Az 1999. évi szabálysértési törvény bevezetője pedig a kisebb súlyú kriminális cselekmények elkövetőivel szemben való fellépés mellett a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó jogszabályok megsértését is szankcionálni rendeli.¹⁰

A szabálysértési törvény preambuluma túl maga a szabálysértés fogalma is utal a változásra. Míg az 1999. évi szabálysértési törvény szerint törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet nyilváníthat meghatározott cselekményeket szabálysértésnek, addig a hatályos törvény szerint csak törvény, majd a 2013-as módosítást¹¹ követően már csak maga a szabálysértési törvény. Gyakorlatilag a büntetőjogi *nullum crimen sine lege* elv érvényesül a szabálysértési jogban is! A jogelv alkalmazása viszont azt eredményezi, hogy a közigazgatási büntetőjog klasszikus értelmezésének egyik alapköve, a közigazgatás általi meghatározottság, immár nem érvényesül.¹² A szabálysértési jogalkotásból a kormányt és az önkormányzatokat kizárták. Míg a korábbi szabályozásban a 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet, később a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről, valamint az önkormányzati rendeletek szabálysértési tényállásokat tartalmaztak, az új törvény hatálybalépésével a kormány és az önkormányzatok szabálysértési jogalkotása megszűnt, és az önkormányzatok 2012. május 31-ig kötelesek voltak hatályon kívül helyezni az önkormányzati rendeletekben meghatározott szabálysértési rendelkezéseket.¹³ A helyi közösségi együttélést sértő magatartásokat az önkormányzati törvény alapján rendeletben szabályozták, amely gyakorlatot a 29/2015. (X. 2.) határozatában az Alkotmánybíróság megerősített.¹⁴ Mindenesetre az önkormányzati rendeletek néhány tényállás esetében, mint például a közterületi szeszesitalfogyasztás vagy a tiltott prostitúció még – keretdiszpozícióként – továbbra is részei a szabálysértési jognak. A rendeleti jogalkotás megszüntetésének egyetlen pozitívumaként a szabálysértési joganyag egységesebbé válását említhetjük meg.

A büntetőjogi orientációt erősíti a szabálysértési fogalom társadalomra veszélyesség eleme is, amely a büntetőjogi „zsinórmértéket” veszi alapul, és a bűncselekményként való büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sértő vagy veszélyeztető magatartásokat rendeli szabálysértésként büntetni. Mennyiségi elv alapú dekriminalizáció figyelhető meg a tulajdon elleni szabálysértésnél, ahol az értékhatár húszezer forintról ötvenezer forintra emelkedett, ezáltal jelentős számú bűncselekmény került át a szabálysértési eljárásba. Az értékhatár emelése jól példázza, hogy a szabálysértési jog és a büntetőjog közötti határvonal meghúzása kevésbé

⁹ 1968. évi I. törvény, preambuluma.

¹⁰ 1999. évi LXIX. törvény, preambuluma.

¹¹ 2013. évi XCIII. törvény 187. § 1. pont.

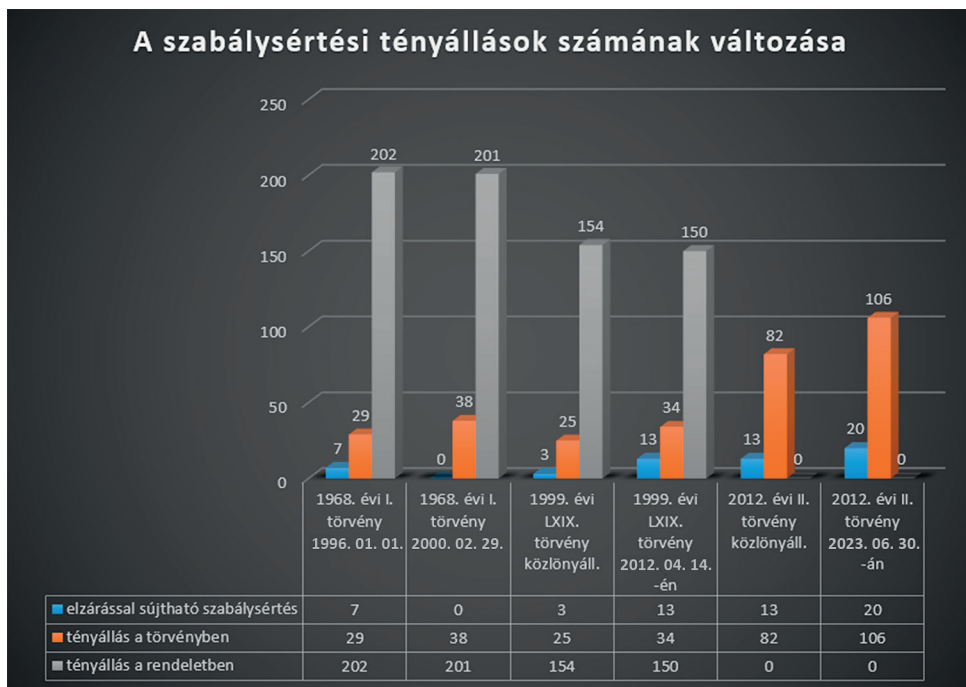
¹² ÁRVA 2019: 20.

¹³ Szabs. tv. 254. § (2).

¹⁴ Lásd részletesen: ÁRVA 2019: 21.

jogtudományi kérdés, mindinkább statisztikajavító, aktuálpolitikai, esetleg munkamegosztási kérdés.

A jogterület büntetőjog felé tolódását jelzi a tényállások számának változása, illetve azok összetételének átstrukturálódása. A tényállások száma a fent említett okok (rendeleti jogalkotás megszüntetése) miatt jelentősen csökkent, a meglévő tényállások között pedig folyamatosan nő az elzárással sújtható szabálysértések száma. Az elzárással sújtható szabálysértések pedig valójában már a büntetőjog „előszobájában” vannak, tekintve, hogy a rendőrség előkészítő eljárását – kvázi nyomozását – követően a bíróság hoz ítéletet. Tehát a klasszikus közigazgatási büntetőjognak nem felel meg az eljárás, mert a döntést már nem a közigazgatáson belül hozzák meg, hanem az igazságszolgáltatás keretében.

1. ábra: A szabálysértési tényállások számának változása

Forrás: a szerző szerkesztése

Bár a szabálysértési tényállások száma a törvényben felére csökkent, a csökkenés jóval nagyobb mértékű, ha figyelembe vesszük a hatályon kívül helyezett önkormányzati rendeleteket (1. ábra).

Két tűz között, vagy két szék között?

A jogterület zsugorodásának másik oka, hogy a szabálysértés közigazgatás-védelmi funkciójának gyengülésével a korábnál szélesebb körű ágazati közigazgatási szankcionálás válik szükségessé.¹⁵ A szabálysértési jog megalkotásának jogpolitikai célja a közigazgatási szankcionálás korábbi kettős szerkezetének (kihágási és áthágási szankciók párhuzamossága) megszüntetése volt. A szabálysértési jog azonban a jelentős számú dekriminalizált kihágás miatt erősen büntetőjogi jellegű volt, így nem tudta megfelelően biztosítani a közigazgatás védelmét, ezért az 1980-as évektől a hatékonyabb elrettentés és megelőzés érdekében objektív alapú, a szabálysértési szankciónál nagyobb súlyú jogkövetkezmények jöttek létre az egyes ágazati jogszabályokban.¹⁶

Ez a folyamat a 2007-ben bevezetett objektív közigazgatási bírságokkal kapott nagyobb nyilvánosságot. A jogalkotó ugyanis az addig szabálysértésként büntetendő sebességkorlátozás túllépését az objektív szankciók körébe utalta.¹⁷

Miután a 60/2009. (V. 28.) AB határozat alkotmányosnak minősítette az objektív közlekedési bírságokat, mondván, hogy a közlekedés során olyan súlyos veszélyhelyzetek következhetnek be, amelyek miatt nyomós közérdek fűződik a közlekedési szabályok betartásához, a szabálysértési jog területéről több közúti közlekedési szabályszegés is átkerült a közigazgatási bírságolás hatálya alá. Ennek lett egy olyan következménye is, hogy a jogalkalmazó szervek – tipikusan a közúti fogalom ellenőrzését végző rendőri állomány – számára szinte áttekinthetlenné vált a szabályozás. Gondolok itt a behajtási tilalmakra, vagy a vasúti átjárón áthaladás szabályaira, az ittas vezetésre, amelyek esetében egyes elkövetési magatartások szabálysértési, míg mások a közigazgatási, esetleg a büntetőeljárás hatálya alá tartoznak. Ugyanez igaz egyéb szabálysértésekre, mint például a *Köztisztasági szabálysértés*¹⁸ esetében is, amelynek tényállását az egyes energetikai és hulladékgazdálkodási tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi II. törvény úgy módosította, hogy kivette a szemetelés, illetve az illegális hulladéklerakás elkövetési magatartását, amelyet a közigazgatási eljárás hatálya alá helyezett. Így a köztisztasággal kapcsolatos jogsértéseknek van büncselekményi, szabálysértési, közigazgatási bírsággal sújtandó elkövetési magatartása is. Ez természetesen megfelel az egyes elkövetési magatartások differenciált módú szankcionálása követelményének, de gyakran zavart okoz a jogalkalmazók körében, amelyek részéről elengedhetetlen az alapos felkészültség, a hatályos joganyag és az egyes elkövetési magatartások naprakész ismerete.

A tendencia – mindenesetre – a közigazgatási bírságok térhódítása, és mivel a 38/2012. (XI. 14.) ABH számonkéri a legalitást a közigazgatási bírságokon,¹⁹

¹⁵ KIS 2016: 82.

¹⁶ KIS 2016: 83.

¹⁷ ÁRVA 2016: 36.

¹⁸ Szabs. tv. 196. §.

¹⁹ KIS 2016: 86.

megszületett a Szankciós törvény,²⁰ amely az ágazati szankcionálásnak újabb lendületet adott. A 2017. évi CXXV. törvényben a közigazgatási hatósági eljárás során megállapított jogszabálysértések esetén a közigazgatási hatóság által kiszabható hátrányos jogkövetkezmények általános szabályainak egységes, átlátható és következő szabályozását kodifikálták.

Szabálysértés kontra közigazgatási felelősség

A közigazgatási és a szabálysértési felelősségnek és szankcionálásnak számos eltérése van. A szabálysértési jog vétkességen alapul, míg a közigazgatási szabályok megsértése esetén az objektív felelősség dominál.²¹ Pont ez az objektív felelősségi forma teszi sok esetben eredményesebbé a közigazgatási eljárást a szabálysértési eljárásnál. A fentebb említett közlekedési szabályszegéseknél a sebességkorlátozás túllépése esetén az objektív felelősség bevezetése előtt a szabálysértési eljárásban bizonyítási eljárást kellett lefolytatni. A megengedett sebességet túllépő jármű üzemben tartóját tanúként idézték, a szabálysértést elkövető személyének megállapítása érdekében. A tanú pedig élt a vallomás megtagadásának lehetőségével, hogy magára vagy közvetlen hozzátartozójára nem köteles terhelő vallomást tenni. Az eljárások háromnegyed része megszüntetéssel zárult. Ez a megoldás a szabálysértési eljárással szemben támasztott gyorsaság és eredményesség kritériumának nem felelt meg. A szabálysértési jogban, tekintettel a jelen lévő kriminális magatartásokra, illetve a súlyos szankciókra (elzárás), szükséges a büntetőeljárásból származó egyes garanciális rendelkezések alkalmazása, amelyek azonban lassítják az eljárást és csökkenthetik az eredményességet. Gondoljunk csak a szabálysértési eljárásban megjelenő büntethetőséget kizáró, illetve megszüntető okokra, szembeállítva őket a közigazgatási eljárásban az objektív felelősség esetén megjelölt szűk körű kimentési lehetőségekkel.

A közigazgatási szankciók, ellentétben a szabálysértési szankciókkal, gyakran reparatív jellegűek. A közigazgatási jog az absztrakt veszélyre reagál, míg a szabálysértési jog a konkrét személyre, tárgyra közvetlen veszélyt jelentő magatartásokat bünteti. A szabálysértési jog nem tud fellépni a jogi személyekkel szemben, míg a közigazgatási szankciók kifejezetten hatékony jogérvényesítő eszközök a szervezetekkel szemben. Közigazgatási szankcióként jóval magasabb összegű bírságot lehet kiszabni, mint a szabálysértési eljárásban, és ez főként a jogi személyek esetében jelentős mértékű prevenciót eredményez. A Szabs. tv. hatálybalépésével a normaalkotás is egyszerűbbé vált a közigazgatási szankciók esetében, hisz az adott területért felelős miniszter, vagy szükséges esetben a kormány rendeletében alkothat kötelező magatartási szabályt, követendő előírást, illetve hozzá kapcsolódó szankciót, míg

²⁰ 2017. évi CXXV. törvény.

²¹ TAMÁS 2020: 276.

szabálysértési tényállást csak az országgyűlés alkothat a Szabs. tv. módosításával. Bár a Szankciós törvény rendelkezéseit a joghátrányok kiszabásánál alkalmazni kell, azok mégis keretjellegű szabályozást adnak, illetve a közigazgatás működését meghatározó normák jelentős része továbbra is rendeleti úton lát napvilágot.

A közigazgatási bírságolás térhódítását véleményem szerint a technikai fejlődés is elősegíti. Gondolok itt például a közlekedési ágazatra, amelyben a rendszámfelismerő vagy sebességmérő-kamerák, amelyek a forgalomból való kivonást, a műszaki érvényesség lejártát, a jármű körözését, a tilos jelzésen való áthaladást, a sebesség-túllépést, a buszsávban közlekedést, a vezető biztonságiöv-használatát stb. egyaránt tudják rögzíteni. Elképesztő mennyiségű adatot, jogsértést dokumentálnak, amelyek feldolgozása, a vétkességi alapon való felelősségre vonás mellett, megoldhatatlan lenne a jogalkalmazó szervek számára.

A szabálysértési jog büntetőjoghoz, illetve közigazgatási joghoz való viszonyát Ambrus István nagyon találóan a komplementer szabályozás meghatározással illette,²² tekintettel a szabálysértési törvényben foglaltakra, amely szerint: „Nem állapítható meg szabálysértés, ha a tevékenység vagy a mulasztás bűncselekményt valósít meg, úgyszintén, ha a tevékenységre vagy mulasztásra törvény vagy kormányrendelet – az eljárási bírság kivételével – közigazgatási eljárásban kiszabható bírság alkalmazását rendeli el.”²³ E rendelkezés alkalmazása révén megszűnik a kettős szankcionálás lehetősége, ami megfelel a kétszeri értékelés tilalma alapelvnek, erősítve ezáltal a jogállamiságot.²⁴

A Szabs. tv. novumai

A szankciórendszer változásai – elzárás

A Szabs. tv. megtartja a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (a továbbiakban: Sztv.) dualista szankciórendszerét. A büntetések és intézkedések között első helyen az elzárás büntetés szerepel. Az elzárás büntetés szabályozása azonban módosul. Az Sztv. szabályozásában még rögzítették, hogy szabálysértés miatt elzárást csak törvény állapíthat meg. Ez a rendelkezés azonban okafogyottá vált, tekintve, hogy a Szabs. tv. hatálybalépését követően a rendeleti szintű szabálysértési jogalkotás megszűnt. Az új törvény külön fejezetbe rendezi az elzárással is sújtható szabálysértéseket, áttekinthetővé téve ezzel a szabályozást.

Módosultak az előállításban, illetve őrizetben töltött idő beszámításának szabályai, illetve fontos változás, hogy csak a szabálysértési elzárás alapjául szolgáló szabálysértéssel összefüggésben elrendelt, négy órát meghaladó előállítás időtartamát

²² AMBRUS 2022: 19.

²³ Szabs. tv. 2. § (4).

²⁴ FUNG 2020: 47.

be kell számítani. Az ismételt elkövetés szabályainak bevezetése²⁵ révén nőtt a kiszabható elzárás mértéke – akár 75 nap –, illetve azon szabálysértési tényállások száma is, amelyek esetében elzárást lehet alkalmazni. A Szabs. tv. XXIII. fejezetébe sorolt szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértéseken kívül, ha az eljárás alá vont személyt a szabálysértés elkövetésének időpontját megelőző hat hónapon belül két elzárással és egy pénzbírsággal sújtható vagy két pénzbírsággal és egy elzárással, vagy akár három pénzbírsággal sújtható szabálysértést követ el, akkor már lehetőség van az elzárás büntetés alkalmazására. A Szabs. tv. közlönyállapotában még tartalmazta ezt a rendelkezést a XXVII. fejezetben meghatározott kiemelt közlekedési szabálysértések esetében is, feltéve, hogy a szabálysértést engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megsértésével követték el, de a hatálybalépéskor már a közlekedési szabálysértésekre nem vonatkozott a rendelkezés.²⁶ Az ismételt elkövetés miatti elzárás helyett a közlekedési szabálysértések esetében – ha azokat az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megsértésével követik el – a szabálysértési hatóság, illetve bíróság számára a törvény a kötelező eltiltás²⁷ alkalmazását írta elő, ami valójában a személyes szabadság korlátozása nélkül éri el a közlekedés biztonságának a védelmét.

A jogterület büntetőjog felé tolódását jelzi az elzárás büntetés vagylagos büntetesként való megszüntetése. A 2018. évi módosítás kapcsán²⁸ – viharos előélettel, több alkotmánybírósági döntést, illetve az Alaptörvény módosítását követően – bekerült a szabálysértési törvénybe az életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése szabálysértés. A tényállás sajátossága az, hogy nem ad lehetőséget a jogalkalmazó szervek számára a vagyoni jellegű joghátrány kiszabására.²⁹ Az elkövetővel szemben figyelmeztetés intézkedés, közérdekű munka vagy elzárás szabható ki. Ha az elkövető a közérdekű munka elvégzését nem vállalja, elzárás szabható ki. Ismételt elkövetés esetén pedig kizárt a közérdekű munka büntetés kiszabása, valamint a figyelmeztetés intézkedés alkalmazása. Az ismételt elkövetés miatt súlyosabb szankciót érdemlő eljárás alá vont személlyel szemben viszont meg kell szüntetni az eljárást, ha az elzárást kizáró ok áll fenn.³⁰

Az elzárással sújtható szabálysértések közé a szabálysértések közül a társadalomra veszélyesebb, kriminális magatartások kerülnek. Az életvitelszerű közterületi magatartás nem kriminális jellegű. Egy együttműködési kötelezettség megsértését

²⁵ Az ismételt elkövetés büntetőjogi eredetű jogintézmény, a köztudatba „három csapás” néven került be.

²⁶ Feltehetően a jogalkalmazó szervek nyomására maradt ki ez a rendelkezés a törvényből. Dr. Bartókné dr. Kerkes Krisztina bírósági titkárként írt *Új rendelkezések a szabálysértési jog területén, különös tekintettel a szankciórendszer változásaira* című írásában példaként említi, hogy a közúti közlekedés rendjének megzavarását leggyakrabban gondatlanságból követik el, ezért nem tartaná indokoltnak az elkövető visszaesőként kezelését, ellentétben az ittas vezetők, vagy az elsőbbség és előzés szabályainak megsértőivel szemben.

²⁷ Szabs. tv. 23. § (3).

²⁸ 2018. évi XLIV. törvény 6. §.

²⁹ Szabs. tv. 178/B. § (6) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés

a) miatt pénzbírság nem szabható ki,

b) elkövetésén tetten ért személlyel szemben helyszíni bírság kiszabásának nincs helye.

³⁰ Szabs. tv. 178/B. § (11), (20).

szankcionálja. Az eljárás alá vont a hatóság felszólításának nem tesz eleget, nem hagyja el a közterületet, nem veszi igénybe a szociális ellátást, nem vonul be a hajléktalanszállóra. Elismerésre méltó a gondolat, hogy a hajléktalannal szemben nem szabunk ki pénzbírságot, mert valószínűleg úgysem tudja megfizetni, de cserébe elzárjuk. Érdekes kérdés, hogy a tízezres magyarországi „hajléktalantársadalomból”, akikkel lépten-nyomon találkozunk – főként a nagyvárosok utcáin – miért csak öt-tíz személlyel szemben indul eljárás évente? Elgondolkodtató, hogy a szabálysértési törvény e tényállása mennyiben váltotta be a hozzá fűzött reményeket?

Az elzárás büntetéssel kapcsolatban kritikaként jelenik meg a jogirodalomban, hogy szükségtelen és aránytalan módon korlátozza az állampolgárok személyi szabadsághoz való jogát, és azáltal, hogy a pénzbírság, illetve a helyszíni bírság meg nem fizetése, vagy közérdekű munkával való megváltása, illetve a közérdekű munkakötelezettség nem teljesítése esetén kötelező az elzárásra átváltoztatás, így tulajdonképpen bármely szabálysértés esetén – végső soron – elzárás is kiszabható.³¹

A szankciórendszer változásai – közérdekű munka

A közérdekű munka önálló büntetési nemként jelenik meg a szabálysértési törvényben. A jogalkalmazók számára lehetőséget biztosít arra, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű, jövedelemmel, vagyonnal nem rendelkező eljárás alá vont személyek számára is megfelelő büntetést tudjanak kiszabni. Sajnos ennek ellenére a közérdekű munkát nem alkalmazzák túl széles körben.

A közérdekű munkavégzés az Sztv.-ben a végrehajtási eljárás része volt. A meg nem fizetett, és adók módjára be nem hajtott pénzbírság megváltására szolgált, amennyiben a munkavégzéshez az elkövető hozzájárult. A lakóhely szerint illetékes jegyző nyilatkoztatta az elkövetőt, illetve tájékoztatta a helyben rendelkezésre álló közérdekű munkavégzés lehetőségeiről.

Az új szabályozás szerint a közérdekű munka csak az eljárás alá vont meghallgatását követően szabható ki, amikor is a meghallgatáson nyilatkoztatják, hogy vállalta-e a munkavégzést.

Továbbra is van lehetőség azonban a kiszabott pénzbírság, illetve helyszíni bírság megfizetése helyett a közérdekű munkavégzésre. Lényeges különbség van viszont a büntetésként kiszabott, illetve a vagyoni joghátrány megváltása érdekében vállalt közérdekű munka költségviselése tekintetében. A büntetésként kiszabott közérdekű munka végzéséhez beszerzett foglalkoztathatósági szakvélemény költségét az állam viseli, míg a meg nem fizetett pénzbírság vagy helyszíni bírság közérdekű munkával való megváltása esetén ugyanezen költség az elkövetőt terheli. A közérdekű munka nyilvántartása az állami foglalkoztatási szerv feladata lett, és amit a törvény

³¹ BELCSÁK 2013: 172.

kihirdetése után egyes elemzők hiányoltak,³² megszületett az interneten elérhető Közérdekű Munka Nyilvántartási Rendszer is. Természetesen az elkövetőnek mérlegelnie kell, hogy a foglalkoztathatósági szakvélemény költsége, illetve a – munkavégzés helye és a lakóhely közötti – maximum egyórás utazás költségét kalkulálva érdemes-e a közérdekű munkát vállalni.

Kis ellentmondást rejt magában a szabályozás a fiatalkorúak tekintetében, ugyanis dolgozni csak 16 éves korától dolgozhat a szabálysértést elkövető fiatalkorú, de a súlyosabb személyesszabadság-korlátozást jelentő elzárás (őrizetbe vétel) már a 14. életévtől alkalmazható vele szemben.

A szankciórendszer változásai – pénzbírság

A Szabs. tv. lényegét tekintve az Sztv.-vel hasonló módon, de részleteiben eltérően szabályozza a pénzbírságot, illetve néhány új megoldást is alkalmaz.

A pénzbírság összegét jelentős mértékben emelték. Az Sztv. 3000 forinttól 150 ezer forintig terjedő bírságösszegét a Szabs. tv. 5000 forinttól 150 ezer forintig terjedőre változtatta. Azonban míg a korábbi törvényben elzárással is sújtható szabálysértések esetén is 150 ezer forint volt a bírság maximális összege, addig a Szabs. tv. az elzárással sújtható szabálysértések esetén 300 ezer forintra emelte a bírság felső határát. A szigorítást jelzi az is, hogy korábban az Sztv. az önkormányzatok által kiszabható bírság összegét 50 ezer forintban maximálta. A Szabs. tv. szakít a szabályozás azon módjával, amely szerint az Sztv. az egyes tényállásoknál külön meghatározza a kiszabható bírság maximális összegét. A Szabs. tv. a generális minimum-, illetve maximumösszeg meghatározásával a korábbinál nagyobb mozgásteret ad a jogalkalmazónak a bírság összegének megállapításában. Ez figyelhető meg a szankció mértékének csökkentésénél is, amikor az elsőfokú határozat meghozataláig az eljárás alá vont a sértett kárát megtéríti, akkor az Sztv. – a közlekedési szabálysértéssel okozott kár kivételével – az elzárás és a pénzbírság alkalmazása esetén a kiszabható büntetési tétel felső határát a felére csökkenti, míg a Szabs. tv. ugyanezen esetben – kiegészítve a közérdekű munkával – a megtérítés tényét nyomatékos nyitható körülményként veszi figyelembe, tehát nem határolja be a csökkentés mértékét.

A korlátlan mérlegelés elvének viszont ellentmond az, hogy a közlekedési szabálysértések tekintetében bevezették a kötelező mértékű bírságokat. A bevezetés indoka a közlekedésbiztonság javítása és az egyes közlekedési szabálysértések elszaporodottsága. A rendeletben száz körül van azon főként KRESZ³³-szabályszegések száma, amelyek elkövetőivel szemben – a Szabs. tv. alapján – csak előre meghatározott összegű bírságot lehet alkalmazni. A bírság kiszabása során a szubjektív

³² RÓDER 2012: 94.

³³ 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet.

tényezőket kizárják, nincs egyéniesítés, nincs mérlegelés, csak a társadalomra veszélyesség alapján a jogalkotó által megállapított fix bírság.³⁴ A rendelet érdekessége, hogy a szabálysértési eljárásban kiszabható pénzbírság mellett a helyszíni bírság összegét is meghatározza, amely minden esetben az eljárásban kiszabni rendelt bírságösszeg fele. Így aztán az intézkedés alá vont személynek mindenképp érdemes a helyszíni eljárást választania.

A pénzbírsággal kapcsolatban lényeges különbség, hogy míg az Sztv. szerint akkor lehetett pénzbírságot kiszabni a fiatakorúval szemben, ha önálló jövedelme vagy vagyona volt, addig a Szabs. tv. megelepszik azzal, hogy a fiatakorú vállalja a megfizetést.

A Szabs. tv. hatálybalépésével egyidejű bírságösszeg-emelés napjainkig nem tette szükségessé a korrekciót. A generális maximum kellő visszatartó hatást biztosíthat kiszabása esetén az állampolgárok részére, bár köztudott, hogy a visszatartó erő nem a bírságösszeg nagyságában rejlik, mint inkább az ellenőrzések gyakoriságában, illetve a „lebukás” nagy valószínűségében.

A szankciórendszer változásai – intézkedések

A két törvény intézkedései között – járművezetéstől eltiltás, elkobzás, kitiltás, figyelmeztetés – csak minimális eltérés van. Bővült az elkobzás, illetve a kitiltás esetköre. A kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértés miatt, e tevékenység folytatásának megakadályozása érdekében az eljárás alá vont személy kitiltható a kereskedelmi létesítményből vagy kereskedelmi tevékenység helyéül szolgáló egyéb helyszínről. A tapasztalatok alapján nem ez lett a leggyakrabban alkalmazott intézkedése a szabálysértési törvénynek.

Az eljáró hatóságok változása

Míg az Sztv. általános szabálysértési hatóságként a jegyzőt jelölte meg, addig a Szabs. tv. a kormányhivatalokhoz telepítette ezt a hatáskört. A Szabs. tv.-ben minden olyan különös részi tényállás, amelyre nem vonatkozik külön hatásköri rendelkezés, illetve amelynél a tényállás szövege nem jelöli meg a hatáskör jogosultját, vagy a törvényszöveg nem jelöli elzárással sújtható szabálysértésként, az általános szabálysértési hatóság hatáskörébe tartozik. Mint az Sztv.-ben, úgy a Szabs. tv.-ben is a rendőrségnek és a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnak speciális hatásköre van egyes ügycsoportok tekintetében. A Szabs. tv. hatálybalépésével számos szabálysértési tényállást helyeznek hatályon kívül, illetve sok átkerült az ágazati közigazgatási szervek közigazgatási bírságolási jogkörébe. Ez a változás kihatott a szabálysértési

³⁴ BISZTRICZKI-KÁNTÁS 2017: 65.

ügyekben eljáró hatóságokra is. 2012. április 14-én, az Sztv. alkalmazásának utolsó napján még tíz szabálysértés miatt eljáró más szerv szerepelt a törvényben, amely a jogszabályban hatáskörébe utalt szabálysértési ügyekben a szabálysértési hatóság jogkörét gyakorolta. A Szabs. tv. koncepcióváltása kihatással volt a kriminális és a közigazgatás-ellenes szabálysértések arányára, ami az eljáró hatóságok összetételét is megváltoztatta. Szabálysértési hatóságként a rendőrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal maradt meg. A korábban szabálysértés miatt eljáró szervek egy része a Szabs. tv.-ben mint helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv jelenik meg.

2020. március 1-jével a rendőrséget jelölték ki általános szabálysértési hatóságként. A törvényi indoklás szerint az állampolgárok által elkövetett kisebb szabályszegések esetében nagyobb súlyt ad az állam eljárásának, ha a járási hivatalok helyett a rendőrség lesz az általános szabálysértési hatóság.³⁵

A Szabs. tv. az eljárások gyorsítása és az eljáró hatóságok tehermentesítése érdekében szélesítette a helyszíni bírság alkalmazásának lehetőségét. A rendőrség minden szabálysértés esetén jogosulttá vált³⁶ helyszíni bírság kiszabására, beleértve az elzárással sújtható szabálysértéseket is. Ez tulajdonképp a bíróság hatáskörének az elvonását jelenti, hiszen a rendőrség az elzárással sújtható szabálysértések esetén csak „nyomoz”, előkészítő eljárást folytat és az ítékezés a bíróság kezében van. Felmerülhet az a kérdés is, hogy egy bírságolást végző rendőr tiszthelyettes rendelkezik-e – minden tényállásra és keretdiszpozícióra vonatkozóan – olyan jogi ismeretekkel, amelyek egy egyetemet végzett bírósági titkár esetében joggal elvárhatók.³⁷ A helyszíni bírság kiszabására a jogosult szerveket, illetve azok feljogosított ügyintézőit a Szabs. tv. felsorolja, illetve az egyes tényállásoknál konkrétan nevesíti. E szervek esetében jóval szűkebb körű szakmai ismeretekkel kell rendelkezni a bírságot kiszabó személynek, mint a rendőrségnél, tekintve, hogy a közterület-felügyelő az, aki – a rendőrséget követően – a legtöbb tényállás esetén bírságozhat (tizennégy tényállás esetében). A helyszíni bírság alkalmazásának lehetőségét bővíti, hogy a bírságmegállapítás jogalapja a tettenérés helyett az intézkedés alá vont személy beismerése lett.

Bár a korábbiakban a „fix” bírságnál említettek szerint az intézkedés alá vont személynek is érdekében áll a bírság elfogadása, ha azonban erre nem hajlandó, akkor a bírságolásra feljogosított személy számára a törvény lehetővé teszi – ezzel is mintegy megerősítve a jogintézményt és alátámasztva az eljárások gyorsítása iránti igényt – a helyszíni idézés alkalmazását.

³⁵ 2019. évi CX. törvény végső előterjesztői indokolása.

³⁶ Kivétel: 133/B. Életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése, 170/A. Az Országgyűlési nemzetbiztonsággal foglalkozó állandó bizottsága ténymegállapító vizsgálati tevékenységének akadályozása.

³⁷ Lásd részletesen a helyszíni bírságolással kapcsolatos problémákat: FUNG 2020: 49.

Az eljárási szabályok változásai

A Szabs. tv. újítása, hogy külön fejezetben szabályozza az eljárás alapelveit. A Szabs. tv. számos gyakorlati jelentőségű változtatást is bevezetett a szabálysértések elbírálása kapcsán. Az egyik legjelentősebb az előkészítő eljárás általánossá tétele az elzárással sújtható szabálysértés elbírálása esetén.³⁸ A változtatás tulajdonképp a törvény koncepciójának megfelelő, a büntetőjog felé tolódás erősíti, tekintve, hogy az elzárás büntetéssel fenyegetettségben megnyilvánuló, szabálysértések közötti nagyobb társadalomra veszélyességet jelentő magatartások esetében a rendőrség kvázi nyomozást folytat, amely után a bíróság igazságot szolgáltat. Az Sztv. szabályozásában csak a tulajdon elleni szabálysértésekre, valamint a felosztott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel szabálysértésére vonatkozott külön rendelkezés az eljárás tekintetében.

A szabálysértési eljárás gyorsítását elősegítő törvényi rendelkezések

A szabálysértési eljárásokkal szembeni egyik követelmény a gyorsaság. A gyorsaság azonban nem mehet a törvényes és megalapozott döntés rovására. Amennyiben a szabálysértést elkövetővel szemben nem indokolt a helyszíni figyelmeztetés alkalmazása, illetve helyszíni bírságot sem alkalmaznak, le kell folytatni a szabálysértési eljárást. A szabálysértési feljelentés szabálysértési hatósághoz érkezését követően azonban a Szabs. tv. lehetőséget biztosít a feljelentés elutasítására. Ismét egy büntetőeljárásból átvett jogintézmény került be a szabálysértési jogba. Értelme mindössze annyi, hogy a nyilvánvalóan képtelen, értelmetlen, nem a szabálysértési hatóságra tartozó, vagy már elbírált ügyeket a hatóság nem harminc napon belül megszüntetéssel, hanem nyolc napon belül feljelentéselutasítással zárja le.³⁹

A szabálysértési eljárás lefolytatására a Szabs. tv. két határidőt állapít meg. Ha a tényállás tisztázott, nem szükséges meghallgatás tartása, további bizonyítékok beszerzése, akkor a szabálysértési hatóság – az iratok alapján – meghallgatás nélküli eljárásban tizenöt napon belül döntést hoz. Ezen esetben közérdekű munka, illetve elzárás nem szabható ki. Ha az elkövető személye ismeretlen, vagy a felelősség megállapítása érdekében bizonyítási eljárást kell lefolytatni, akkor az eljárás határideje harminc nap, ami ha az ügy bonyolultsága vagy más elháríthatatlan akadály indokoltá teszi, egy esetben további harminc nappal meghosszabbítható. Az ügyek döntő többsége a harmincnapos határidőn, esetleg a határidő hosszabbítását követően lezárul. Azonban a bonyolultabb ügyekben, ahol több elkövető, tanú meghallgatása szükséges, esetleg szemlére, szakértő kirendelésére, vagy az eljárás alá

³⁸ HEGEDŰS 2012: 18.

³⁹ BISZTRICZKI–KÁNTÁS 2017: 280.

vont személyek vallomásaiban fennálló ellentmondás kiküszöbölése érdekében „tárgyalás” tartására kerül sor, már nem minden esetben elegendő a hatvan nap. Az eljárást azonban, figyelemmel a relatív, illetve az abszolút elévülési időre, folytatni kell. Mi értelme van akkor a határidőnek, ha a letelte után is ugyanúgy folytatódik az eljárás, mint előtte? Osztom Belcsák véleményét, aki szerint az eljárás befejezésének határidőhöz kötése gyorsabbá és remélhetően hatékonyabbá teszi az eljárást. Az általános szabálysértési hatósággá vált és ezáltal az eljárások jelentős részére hatáskörrel rendelkező rendőrség szabálysértési ügyekben használt informatikai rendszere (Robotzsaru) a vezetők számára néhány kattintással elérhetővé teszi a hatvan napon túli ügyek listáját, lehetővé téve az előadók, illetve az eljárási cselekmények folyamatos kontrollját. Az indokolatlan határidő-túllépések pedig fegyelmi felelősségre vonást eredményezhetnek.

A Szabs. tv. további számtalan kis módosítása hat az eljárás gyorsításának irányába. A büntetés kiszabása, az intézkedés alkalmazása során enyhíthő körülményként kell figyelembe venni az eljárás alá vont személy hatóságokkal való együttműködését. Együttműködésnek tekinthető különösen a szabálysértés elkövetésének az elkövetés körülményeire és a felelősség vállalására kiterjedő beismerése, valamint a bizonyítási eljárás gyors és eredményes lefolytatásának elősegítése.⁴⁰

Szabálysértési jog a harmadik évezredben, avagy a technikai fejlődés okozta változások

Szintén az eljárást gyorsítja az idézésre vonatkozó új rendelkezés, amely szerint, ha az idő hiánya vagy más nyomós ok indokoltá teszi, az írásbeli idézésen kívül más alkalmas módon vagy eszközzel – különösen telefonon, telefaxon, elektronikus úton – való idézésnek vagy értesítésnek is helye van. Megjegyzendő, hogy a telefax említését a törvényszövegben a technikai fejlődés okafogyottá tette. A szabálysértési hatóságoknál is megfigyelhető informatikai fejlesztések, illetve az egész társadalomban végbemenő „információs forradalom” az eljárások gyorsítására is pozitívan hatott. Gondolok itt a rendőrségnél használt Robotzsaru-rendszerre, amely a szabálysértési eljárások informatikai hátterévé fejlődött. Az elővezetések jóváhagyását végző ügyész a szabálysértési hatóságnak az elővezetés elrendeléséről haladéktalanul értesíteni kell. Az ügyész az elővezetést elrendelő határozatba, a szabálysértési eljárás irataiba elektronikus úton tekint be. Pár kattintás a hosszas másolás, érkeztetés, iktatás helyett. A sikertelen elővezetés és a következő megkísérlés közötti időtartam nyolc napról ötre csökkent (de ennél rövidebb is lehet!). Az eljárás gyors lezárását hivatott segíteni az is, hogy az elővezetés folyamán az elővezetett, vagy más személy is megfizetheti az elzárásra átváltoztatott pénzbírság vagy helyszíni bírság összegét, és ebben az esetben már nem kell továbbszállítani az elkövetőt

⁴⁰ 22/2012. (IV. 13.) BM rendelet 6. §.

a büntetés-végrehajtási intézetbe, a befizetéssel lezárul a végrehajtási eljárás. Egyes előadók szerint viszont ez a végrehajtás során való befizetés lehetősége pontosan elmentés irányba hat és az eljárás elhúzódsához vezet, mert az elkövető bízik abban, hogy nem találja meg a hatóság, nem kerül be a büntetés-végrehajtási intézetbe, így csak akkor fizet, amikor már „szorul a hurok”, így viszont a végrehajtási eljárások húzódnak el.

Az informatikai fejlesztések viszont csökkentik a szabálysértési eljárásban részt vevő hatóságok közötti levelezést, a megkeresések számát. Az állami foglalkoztatási szerv rögzíti a Szabálysértési Nyilvántartási Rendszerben⁴¹ a közérdekű munkavégzésre vonatkozó adatokat, a büntetés-végrehajtási intézet az elzárás végrehajtására vonatkozókat. A hatékonyan működő informatikai rendszerek egyértelműen gyorsítják az eljárások lefolyását.

Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényt (a továbbiakban: E-ügyintézési törvény) a szabálysértési eljárásban is alkalmazták. A szabálysértési hatóság, illetve a bíróság hivatalos iratának az érintett személy részére átadása (kézbesítés) a korábban szokásos módokon túl elektronikus úton az E-ügyintézési törvény szerinti hivatalos elérhetőségre, illetve biztonságos elektronikus kapcsolattartásra szolgáló elérhetőségre is történhet.

Mindemellett mindennappossá vált az átutalással, illetve a bankkártyával való bírságbefizetés is. Feltehetően nem sokan emlékeznek rá, hogy volt idő, amikor a bírság összegét illetékbélyegen kellett leróni.

A technikai fejlesztések köréből nem szabad kifejezteni a telekommunikációs eszköz útján történő meghallgatást! Ugyan korlátozottan, de egyre nagyobb mértékben alkalmazzák. Az elzárással is sújtható szabálysértések esetén a bíróság hivatalból vagy az eljárási cselekményen jelenlétre kötelezett vagy jogosult személy által előterjesztett indítványra – a technikai feltételek rendelkezésre állása esetén – elrendelheti az elkövető telekommunikációs eszköz útján való meghallgatását. A telekommunikációs eszköz használata esetén a bírósági tárgyalás kitűzött, illetve az előkészítő eljárást lefolytató rendőri szerv által megjelölt helyszín között az összeköttetés közvetlenségét és kölcsönösségét kép- és hangfelvétel továbbítása biztosítja.⁴² A megoldást a bíróság elé állítások esetében alkalmazzák leginkább, amikor a rendőrségi fogdában lévő eljárás alá vont személyt nem szállítják át a bíróság épületébe, hanem pusztán a távmeghallgató helyiségbe kísérik, és egy audiovizuális rendszer segítségével vesz részt a tárgyaláson. Ez a megoldás jelentős megtakarítást eredményez a rendőrség számára mind gépjárműfutásban, mind a közterületi állomány leterheltségét illetően, nem beszélve a koronavírus-járvány időszakáról, amikor a személyes kontaktusok számát is sikerült csökkenteni ezzel a megoldással.

⁴¹ SZNYR.

⁴² Szabs. tv. 126/B. §.

Az elmúlt 11 év hozadéka

Az elévülés szabályainak finomhangolása

A szabálysértési eljárásban az abszolút elévülési idő a cselekmény elkövetésétől számított két év. Azonban, ha az eljárás megindulását követően az egyes eljárási cselekmények között hat hónapnál hosszabb idő telik el, akkor szintén beáll az elévülés és meg kell szüntetni az eljárást (relatív elévülés). A Szabs. tv. átvette az Sztv. elévülés megszakítására vonatkozó rendelkezését, amely szerint: „A szabálysértés miatt az eljárás alá vont személlyel szemben a szabálysértési hatóság, fegyelmi hatóság, az ügyészség és a bíróság által foganatosított eljárási cselekmények az elévülést félbeszakítják. A félbeszakítás napjával az elévülési idő újra kezdődik.”⁴³ Ez a rendelkezés nemritkán olyan helyzetet teremtett, hogy ha az eljárás ismeretlen személlyel szemben indult meg, akkor a megkeresések, illetve a tanúk idézései, meghallgatásai miatt az idő elhúzódott, és mivel az eljárás alá vont személlyel szemben még nem került sor eljárási cselekményre, ezért adott esetben beállt az évülés. Ezért a jogalkotó úgy módosította a szabálysértési törvényt,⁴⁴ hogy az eljárás alá vont „személlyel szemben” szövegrész helyébe a „személy ellen” szöveg került. Ez azt jelenti, hogy az eljáró hatóságoknak nemcsak kifejezetten az eljárás alá vont cselekményei szakítják meg az elévülést, hanem minden olyan eljárási cselekmény is, amely a tényállás tisztázását, a szabálysértést elkövető személy kilétének a megállapítását, illetve a szabálysértési felelősségének megállapítását célozzák. Bár az elévülést félbeszakító eljárási cselekményeket nem sorolták fel tételesen, azt gondolom, hogy a jogszabály szövege a módosító törvényszöveg indokolásával már kellő alapot ad a „szakít, vagy nem szakít” kérdés egyértelmű megválaszolására. Megjegyzendő, hogy 2016. január 1-jétől az állapotcselekmények elévülésének szabályozása is pozitív irányba változott.

A közvetítő eljárás bevezetése

A közvetítői eljárás célja, hogy a szabálysértés következményeinek jóvátételét és az eljárás alá vont személy jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse.⁴⁵ A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy az eljárás alá vont személy és a sértett között a közvetítői eljárás céljának elérését elősegítő megállapodás jöjjön létre.

A mediáció bevezetését ismét a büntetőjogi példa ihlette. A sértett és az eljárás alá vont személy hozzájárulása esetén a hatóság dönt az alkalmazásáról. A sértettnek előnyös, mert „azonnal” jóvátételt kap, az elkövetőnek előnyös, mert nincs büntetés, nincs priusz, a hatóságnak előnyös, mert az eljárást előbb felfüggesztik,

⁴³ Sztv. 11. § (6).

⁴⁴ 2015. évi CCII. törvény 53. § (1).

⁴⁵ Szabs. tv. 82/A. § (1).

majd a felek megállapodása esetén megszüntetik. Mondhatni sikertörténet lehetne, mégsem honosodott meg igazán a szabálysértési jogban.

A koronavírusra adott válasz

A szabálysértési jog létjogosultságát talán a koronavírus okozta veszélyhelyzetben mutatta meg igazán. A koronavírus hazánkban való megjelenése a rendkívüli jogrend bevezetését tette szükségessé. A kormány kihirdette a veszélyhelyzetet, és rendeletekkel szabta meg a védekezés irányát. A védelmi intézkedések kormányrendeletekben láttak napvilágot, és a betartásukat a szabálysértési jog szankciórendszere volt hivatott biztosítani. Új szabálysértési tényállásokat szövegeztek meg,⁴⁶ változott az időbeli hatály, a bírságösszegek nagysága és alkalmazhatósága, az eljárási szabályok is idomultak a kialakult helyzethez.⁴⁷ Összességében elmondható, hogy a szabálysértési jog – a védelmi és biztonsági igazgatás rendszerében⁴⁸ – hatékonyan járult hozzá a védelmi intézkedések betartásához, ezáltal a koronavírus elleni védekezéshez, az állampolgárok életének, testi épségének megóvásához.

Csak címszavakban: amiről a terjedelmi korlátok miatt nem esett szó...

A korábbiakban említett ismételt elkövetés, vagy az enyhítő-súlyosbító körülmények figyelembevétele, a parkolás esetén a kettős szankcionálás, vagy az életvitelszerű közterületi tartózkodás esetén a harmadik elkövetés megállapítása csak a *szabálysértési nyilvántartási rendszer* segítségével történhetett meg, amely mára a szabálysértési előadók munkájának nélkülözhetetlen segítőjévé vált.

Fontos megemlíteni a *távtárgyalás* rendszerét, amely előremutató rendelkezése a törvénynek. Bár jelenleg csak a gyorsított eljárásokban alkalmazzák, de a büntetés-végrehajtásban szerzett tapasztalatok alapján tovább kell gondolni, hogy esetleg milyen módon lehetne megoldani a szabálysértési hatóság és az „ügyfelek” közötti kapcsolattartást, meghallgatást.

Jelenleg a szabálysértési előkészítő eljárásban az eljárás alá vont személy meghallgatása, lakhelyének megállapítása céljából van lehetőség a *körözés* elrendelésére. Nem gondolom, hogy minden szabálysértést elkövetővel szemben lehetőséget kellene adni a körözés elrendelésére, mert ez azt eredményezné, hogy egy szabálytalan parkolás miatt is elő lehetne állítani a gépjármű vezetőjét. Az azonban vitathatatlan, hogy a kiszabott szabálysértési szankciók több mint felénél elmarad az önkéntes teljesítés, és az elzárásra átváltoztatást követően a felhívásra a büntetés-végrehajtási

⁴⁶ SKORKA 2021: 99.

⁴⁷ SKORKA 2022: 1293.

⁴⁸ BUZÁS 2022: 7.

intézetbe be nem vonult elkövetők körözése nagyban javítja a végrehajtás eredményességét.

Mérlegen az első tizenegy év

Az „új” szabálysértési törvény nyitva hagyta az utat⁴⁹ a büntetőjogba való visszateelés, de a közigazgatási büntetőjog irányába is, mégis a legfontosabb tényező az önálló szabálysértési jog tovább élése. Persze az, hogy ez a szabálysértési jog milyen karakterisztikájú, már merőben más kérdés. Egyértelmű, hogy a szabálysértési jog a kriminális cselekményeket és a közigazgatás-ellenes magatartásokat nem tudja egyformán hatékonyan kezelni. A jogalkotó tulajdonképp a törvény megalkotásával és az elmúlt tizenegy év jogfejlődésével, módosításaival a büntetőjogi irányt fogadta el. A fogalom meghatározás, az ismételt elkövetés, a körözés, a távtárgyalás, az elzárással sújtható magatartások körének bővülése az egyik oldalról, míg a közigazgatási bírságolás térnyerése a korábbi szabálysértési tényállások rovására a másik oldalról is ezt az irányt erősíti. Az önálló szabálysértési jog fennmaradását viszont biztosnak látom több okból is. Egyrészt „a büntetőjog és az állam [...] már évszázadok óta világossá tette, hogy egyszerűen nem tart igényt az apró-cseprő, un. bagatell cselekményekre”.⁵⁰ Gondoljunk csak bele, hogy évente több százezer kihágássá minősített szabálysértés bűnügyi statisztikájában való megjelenése milyen hatást váltana ki a hatóságokban, illetve az állampolgároknál. Másrészt vannak olyan jogsértő magatartások, ahol le kell folytatni a bizonyítási eljárást, tisztázni kell a tényállást, meg kell állapítani az elkövető személyét. Ha ezt a szabálysértési eljárásnál szigorúbb eljárási garanciákkal, egy büntetőeljárás keretében hajtják végre, akkor az eljárással szemben követelményként támasztott gyorsaság és hatékonyság nem tud teljesülni. Ez a kérdés viszont átvezet az eljáró hatóság kérdéskörére is. Ezeket az ügyeket az igazságszolgáltatás keretében kellene elbírálni, amire feltehetően a bíróságok sincsenek felkészülve. A rendőrség viszont professzionális módon folytatja le a szabálysértési (és előkészítő) eljárásokat, mutatja ezt az is, hogy 2020. március 1-jétől általános szabálysértési hatósági jogkört kapott.⁵¹

IRODALOMJEGYZÉK

AMBRUS István (2022): A szabálysértési jog tudománya és néhány elvi kérdése. In KOLTAY András – GELLÉR Balázs (szerk.): *Jó kormányzás és büntetőjog. Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára*. Budapest: Ludovika, 19–36. Online: https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/18010/30_Mathe.pdf?sequence=1

⁴⁹ ÁRVA 2016: 42.

⁵⁰ ÁRVA 2007: 12.

⁵¹ 2019. évi CX. törvény 80. § (1).

- ÁRVA Zsuzsanna (2007): *A szabálysértési jog szabályozási rendszerének alapkérdései*. Collectio Iuridica universitatis Debreceniensis 07(7). Online: www.academia.edu/83906733/A_szab%C3%A1llys%C3%A9rt%C3%A9si_jog_szab%C3%A1lyoz%C3%A1si_rendszer%C3%A9nek_alap%C3%A9rd%C3%A9sei
- ÁRVA Zsuzsanna (2014): A modern magyar közigazgatási büntetőjog. *Jog–Állam–Politika*, 14(2), 1–18. Online: <https://doi.org/10.1109/MIC.2014.1>
- ÁRVA Zsuzsanna (2016): A rend vagy a káosz joga? *Magyar Rendészet*, 16(3), 31–44. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/2479/1750>
- ÁRVA Zsuzsanna (2019): *Utak és kitérők. Szemelvények a szabálysértési jog hazai kodifikációja köréből*. Online: www.dhkf.hu/News/2019/drArvaZsuzsanna_szabsertes.pdf
- ÁRVA Zsuzsanna (2021): In memoriam szabálysértési jog? In PERES Zsuzsanna – PÁL Gábor (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Tamás András tiszteletére. Semper ad perfectum*. Budapest: Ludovika, 21–31.
- BARTÓKNÉ dr. KERÉKES Krisztina (2012): *Új rendelkezések a szabálysértési jog területén, különös tekintettel a szankciórendszer változásaira*. Jogi Fórum. Budapest: [k. n.]. Online: <https://docplayer.hu/7234780-Uj-rendelkezesek-a-szabalysertesi-jog-teruleten-kulonos-tekintettel-a-szankciorendszer-valtozasaira.html>
- BELCSÁK Róbert Ferenc (2013): Lassú evezőcsapásokkal a kihágási büntetőjog felé, avagy gondolatok az új szabálysértési törvényhez. *Iustum Aequum Salutare*, 13(1), 163–179. Online: <https://szakikadatbazis.hu/doc/6788609>
- BISZTRICZKI László – KÁNTÁS Péter (2017): *A szabálysértési törvény magyarázata*. Budapest: HVG-ORAC.
- BUZÁS Gábor (2022): A rendészeti igazgatás a védelmi és biztonsági igazgatás rendszerében. *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 22(1), 7–29. Online: https://epa.hu/02500/02511/00020/pdf/EPA02511_katonai_jogi_szemle_2022_1_007-029.pdf
- FUNG Balázs (2020): A „bagatell” büntetőjog, vagyis a szabálysértési jog gyakorlati problémái de lege lata és de lege ferenda. *Büntetőjogi Szemle*, 20(1), 45–56. Online: https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSz_202001_45-56o_Fung.pdf
- HEGEDŰS Péter (2012): *A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvények összevetése különös tekintettel a szabálysértési jog általános rendelkezéseire, a büntetésekre és intézkedésekre, valamint a szabálysértési eljárás szabályaira*. Jogi Fórum. Budapest: [k. n.]. Online: <https://docplayer.hu/13654476-A-szabalysertesekrol-szolo-1999-evi-lxix-es-a-szabalysertesekrol-a-szabalysertesi-eljarasrol-es-a.html>
- KIS Norbert (2016): Mérföldkő vagy határkő? Mérlegen az új szabálysértési törvény. *Magyar Rendészet*, 16(3), 81–87. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/2483>
- NAGY Marianna (2021): Quo vadis Domine? Elmélkedések a szabálysértések helyéről a 2012. évi szabálysértési törvény kapcsán. *Jogtudományi Közöny*, 12(5), 217–226. Online: <http://hdl.handle.net/10831/68981>
- RÓDER Richárd (2012): A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény – egy jogalkalmazó szemszögéből. *Kodifikáció és Közigazgatás*, 12(1), 92–102.
- SKORKA Tamás (2021): Koronavírus a szabálysértés szemszögéből. *Magyar Rendészet*, 21(1), 99–115. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.7>
- SKORKA Tamás (2022): Az (új) általános szabálysértési hatóság és a pandémia. *Belügyi Szemle*, 22(6), 1293–1319. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.6.9>
- TAMÁS András (2020): Közigazgatási felelősség és szankciófajták. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 20(3), 276–287. Online: <https://doi.org/10.32575/ppb.2020.3.15>

Jogi források

1968. évi I. törvény a szabálysértésekről
1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről
2012. évi II. törvény indokolása a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
2013. évi XCIII. törvény az egyes rendészeti tárgyú törvények módosításáról
2015. évi CCII. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény, valamint ezzel összefüggésben egyes további törvények módosításáról
2017. évi CXXV. törvény a közigazgatási szabályszegések szankcióiról
2018. évi XLIV. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény módosításáról
2019. évi CX. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalok működésének egyszerűsítése érdekében egyes törvények módosításáról
22/2012. (IV. 13.) BM rendelet a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekről, valamint ahhoz kapcsolódó egyes rendeletek módosításáról.
1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól

ABSTRACT

The First Decade of the Law on Misdemeanours

Tamás SKORKA

Almost eleven years have passed since the enactment of the 2012 Act II on Administrative Offences, Administrative Offences Procedure and the Administrative Offences Registration System. Numerous academic papers had been published before and shortly after its entry into force, but interest has waned considerably. Even the year 2022, a decade after the Act was enacted, did not prompt legal scholars to evaluate it. One could say that if it is of little danger to society, then it generates little academic interest. In my paper, I take stock of the legal institutions that have been significant milestones in the last ten years of the current law on misdemeanours.

Keywords: *misdemeanour law, recidivism, Covid-19, distance trial, wanted list*